

Pradžia>Nagrinėjimas teisme>Civilinės bylos>Kurios šalies teismas kompetentingas?**Kurios šalies teismas kompetentingas?**

Lenkija

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą?)

Lenkijoje civilines bylas nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai (lenk. *sądy powszechne*) ir Aukščiausiasis Teismas (lenk. *Sąd Najwyższy*) (žr.: „Teismų sistemos valstybėse narėse. Lenkija“), išskyrus atvejus, kai bylos priklauso specializuotų teismų kompetencijai.

Nuostatos dėl teismų jurisdikcijos įtvirtintos Civilinio proceso kodekse (CCP, lenk. *Kodeks Postępowania Cywilnego*), 16–18 ir 27–46 straipsniuose.

Apylinkių teismuose (lenk. *sądy rejonowe*) civilines bylas nagrinėja šie skyriai:

Civilinių bylų skyrius;

Šeimos ir nepilnamečių bylų skyrius (šeimos teismai, lenk. *sądy rodzinne*) – nagrinėja šeimos bylas ir bylas dėl globos; bylas dėl nepilnamečių tvirkimo ir dėl jų padarytų nusikalstamų veikų; bylas dėl nuo alkoholio, narkotikų ar psichotropinių medžiagų priklausomų asmenų gydymo; taip pat bylas, kurios pagal kitus teisės aktus priklauso globos bylas nagrinėjančio teismo kompetencijai;

Darbo ir socialinės apsaugos skyrius (darbo teismai, lenk. *sądy pracy*) – nagrinėja bylas dėl darbo teisės ir socialinės apsaugos;

Komercinių bylų skyrius (komercinių bylų teismai, lenk. *sądy gospodarcze*) nagrinėja komercines ir civilines bylas tarp verslo subjektų dėl jų verslo veiklos; bylas dėl įmonių ar partnerystės santykių; bylas įmonių valdybų narių atžvilgiu dėl reikalavimų, kylančių iš valdybų narių pateiktų klaidingų deklaracijų nacionaliniam teismų registrai; bylas verslo subjektų atžvilgiu, kuriomis siekiama, kad būtų duotas nurodymas nustoti daryti žalą aplinkai; bankroto bylas;

Žemės registro skyrius tvarko žemės registrus ir nagrinėja kitas su žemės registrų procesais susijusias bylas;

apygardų teismai (lenk. *sądy okręgowe*) Lenkijoje turi atitinkamus skyrius, išskyrus žemės registro skyrius ir šeimos ir nepilnamečių bylų skyrius. Lenkijos apygardų teismai turi civilinių šeimos bylų skyrius, kompetentingus nagrinėti visų pirma bylas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ir jo panaikinimo, santuokos pripažinimo negaliojančia, santuokos buvimo ar nebuvimo fakto nustatymo ar užsienio teismų sprendimų paskelbimo vykdytiniais šeimos bylose. Be to, Varšuvos apygardos teismas turi toliau nurodytus papildomus padalinius, veikiančius kaip skyriai:

Konkurencijos ir vartotojų apsaugos teismas (lenk. *Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów*), kurio veiklos sričiai priklauso nagrinėti bylas, susijusias su monopolinės praktikos prevencija ir energetikos reglamentavimo atvejais;

ES prekių ženklų ir pramoninio dizaino teismas (lenk. *Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych*), nagrinėjantis bylas dėl pramoninio dizaino ir prekių ženklų pažeidimų, gresiančių pažeidimų arba pažeidimų nebuvimo, Bendrijos pramoninio dizaino paskelbimo negaliojančiu, prekių ženklo galiojimo pabaigos ar paskelbimo negaliojančiu, taip pat dėl prekių ženklo pažeidimo padarinių.

Be to, 2010 m. sausio 1 d. Liublino apylinkės teismas buvo paskirtas kompetentingu nagrinėti bylas, priklausančias kitų apylinkių teismų jurisdikcijai, kai vykdoma elektroninė mokėjimo įsakymo procedūra.

2 Kai byla teisinga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

Paprastai jurisdikciją nagrinėti civilines bylas pirmąja instancija turi apylinkių teismai. **Apylinkių teismai** (lenk. *sądy rejonowe*) turi jurisdikciją nagrinėti visas bylas, išskyrus tas, kurios teisės aktais (Civilinio proceso kodekso 16 ir 507 straipsniais) yra priskirtos apygardų teismams.

Apygardų teismai turi jurisdikciją pirmąja instancija nagrinėti Civilinio proceso kodekso 17 straipsnyje išvardytas bylas, t. y.:

1) bylas dėl neturtinių teisių ir turtinių reikalavimų, reiškiamų kartu su tomis teisėmis, išskyrus

bylas, kuriose nustatoma arba ginčijama vaiko kilmė, bylas dėl vaiko kilmės iš tėvo pripažinimo panaikinimo ir dėl įvaikinimo panaikinimo;

2) bylas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos, taip pat bylas dėl išradimų, naudingųjų modelių, pramoninio dizaino, prekių ženklų, geografinių nuorodų ir integratorių topografijos, bylas dėl kitų nematerialių turtinių teisių apsaugos;

3) ieškinius pagal **spaudos teisę**;

4) bylas dėl turtinių teisių, kurių ginčo dalyko vertė viršija septyniasdešimt penkis tūkstančius zlotų, išskyrus **bylas dėl išlaikymo**, bylas dėl **teisės naudotis turtu pažeidimo**, bylas dėl situoktinių **turto atskyrimo nustatymo**, bylas dėl **žemės registro turinio suderinimo** su faktiniu juridiniu statusu, taip pat bylas, nagrinėjamas vykdant **elektroninę mokėjimo įsakymo procedūrą**;

5) bylas dėl teismo sprendimo paskelbimo vietoje rezoliucijos siekiant padalyti kooperatyvą;

6) bylas dėl juridinių subjektų ar organizacinių padalinių, kurie nėra juridiniai asmenys, tačiau jiems įstatymais suteiktas juridinio asmens statusas, valdymo organų rezoliucijų panaikinimo, paskelbimo negaliojančiomis arba jų nebuvimo nustatymo;

7) bylas dėl nesąžiningos konkurencijos prevencijos ir kovos su ja;

8) bylas dėl **žalos, padarytos paskelbiant neteisėtą galutinį teismo sprendimą**, atlyginimo.

9) ieškinius dėl teisių, suteiktų pagal asmens duomenų apsaugos taisykles, pažeidimo.

Be to, **apygardų teismų** jurisdikcijai, pavyzdžiui, priklauso:

1) bylos dėl nedarbingumo;

2) bylos dėl ginčų dėl valstybinių įmonių veiklos vykdymo: tarp įmonės valdybos ir įmonės direktoriaus, tarp įmonės valdymo organų ir jos steigimo organų, tarp įmonės valdymo organų ir jos priežiūrą vykdančio organo;

3) bylos dėl užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir jų paskelbimo vykdytiniais (Civilinio proceso kodekso 11481 ir 11511 straipsniai).

Bylose dėl turtinių teisių ieškovas privalo ieškinyje nurodyti ginčo dalyko vertę, jeigu ginčo dalykas nėra konkreti pinigų suma.

Bylose dėl piniginių reikalavimų, net jeigu jie iškeliami kaip kito reikalavimo alternatyva, nurodyta pinigų suma reiškia ginčo dalyko vertę.

Kitose bylose dėl turto ieškovas privalo nurodyti ginčo dalyko vertę, ieškinyje išreikšdamas ją pinigų suma, kaip nurodyta Civilinio proceso kodekso 20–24 straipsniuose.

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Žr. 2 dalį.

2.2 Teritorinis teisingumas (byla teisinga miesto A ar miesto B teismui?)

Lenkijos Civilinio proceso kodekse skiriama keturių rūšių teismo jurisdikcija: bendroji (27–30 straipsniai), alternatyvioji (31–37 straipsniai), išimtinė (38–42) ir specialioji (43–46 straipsniai).

Teritorinė jurisdikcija išsamiai aprašyta 2.2.1–2.2.3 dalyse.

2.2.1 Bendroji teritorinio teismo jurisdikcija

Bendroji teritorinė jurisdikcija

Ieškiniai turi būti teikiami pirmosios instancijos teismui, kurio teritorinei jurisdikcijai priklauso atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (Civilinio proceso kodekso 27 straipsnis).

Pagal Civilinio kodekso 25 straipsnį fizinio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta yra gyvenvietė arba miestas, kur asmuo būna, ketindamas ten nuolat pasilikti. Jeigu atsakovas Lenkijoje negyvena, bendroji jurisdikcija nustatoma pagal jo buvimo vietą, o jeigu ta vieta nežinoma arba yra ne Lenkijoje, ieškiniai turi būti teikiami pagal paskutinę nuolatinę atsakovo gyvenamąją vietą Lenkijoje.

Ieškiniai valstybės išdu atžvilgiu turi būti teikiami teismui, kurio jurisdikcijai priklauso organizacinio padalinio, su kuriuo susijęs ginčas, registruotoji būstinė. Jeigu valstybės išdui atstovauja Lenkijos Respublikos generalinė prokuratūra (lenk. *Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej*), ieškiniai turi būti teikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso Generalinės prokuratūros padalinio, atsakingo už organizacinį padalinį, su kuriuo susijęs ginčas, registruotoji būstinė.

Ieškiniai kitų juridinių asmenų ir kitų subjektų, kurie nėra fiziniai asmenys, atžvilgiu turi būti teikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso jų registruotoji būstinė (Civilinio proceso kodekso 30 straipsnis).

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimties

Žr. 2.2.2.1 dalį.

2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?

Alternatyvioji teritorinė jurisdikcija leidžia ieškoviui tam tikrais atvejais pasirinkti teismą. Tada ieškovas gali pateikti ieškinį bendrosios kompetencijos teisme arba kitame Civilinio proceso kodekso 32–371 straipsniuose nurodytame teisme.

Alternatyvioji teritorinė jurisdikcija numatyta šiais atvejais:

kai teikiami reikalavimai dėl išlaikymo ir dėl vaiko kilmės nustatymo ir su jais susiję reikalavimai – ieškiniai gali būti pateikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso reikalavimo teisę turinčios šalies nuolatinė gyvenamoji vieta;

kai teikiamas turtinis reikalavimas verslo subjektui – ieškiniai gali būti pateikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso to subjekto būstinė arba padalinys, jeigu reikalavimas yra susijęs su tos būstinės arba padalinio veikla. Tačiau tai netaikoma byloms, kuriose pagal teisės aktus valstybės išdui atstovauja Valstybės išdu generalinė prokuratūra;

kai siekiama nustatyti susitarimo buvimą, priversti jį įvykdyti, jį panaikinti arba paskelbti negaliojančiu, taip pat gauti žalos atlyginimą dėl susitarimo neįvykdymo arba netinkamo įvykdymo – ieškiniai gali būti teikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso ginčijamo susitarimo įvykdymo vieta; jeigu kyla abejonų, susitarimo įvykdymo vieta turėtų būti patvirtinta dokumentu;

kai reiškiamas deliktinis reikalavimas – ieškiniai gali būti teikiami teisme, kurio teritorinėje jurisdikcijoje įvyko žalą sukėlęs įvykis;

kai siekiama, kad būtų sumokėta už bylos tvarkymą mokėtina suma, – ieškiniai gali būti teikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso vieta, kurioje teisinis atstovas tvarkė bylą;

kai teikiamas reikalavimas dėl nekilnojamojo turto nuomos (lenk. *najem* arba *dzierżawa*) – ieškiniai gali būti teikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso nekilnojamojo turto buvimo vieta;

kai reikalavimas teikiamas šaliai, turinčiai įsipareigojimą pagal paprastąjį vekselį arba čekį – ieškiniai gali būti teikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso mokėjimo vieta. Kelioms šalims, turinčioms įsipareigojimų pagal paprastąjį vekselį arba čekį, gali būti teikiamas ieškinytis teisme, kurio jurisdikcijai priklauso mokėjimo vieta, arba asmens, akceptavusio arba išdavusio paprastąjį vekselį ar čekį, bendrosios kompetencijos teisme;

kai teikiami reikalavimai, susiję su darbo teise – ieškiniai gali būti teikiami teisme, kurio teritorinėje jurisdikcijoje yra, buvo arba bus atliekamas darbas, arba teisme, kurio teritorinėje jurisdikcijoje yra su darbo santykiais susijusi įstaiga (Civilinio proceso kodekso 461 straipsnio 1 dalis).

2.2.2.2 Kada turiu kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Teismo **išimtinė jurisdikcija** reiškia, kad bylą gali nagrinėti tik kodekse nurodytas teismas. Išimtinė jurisdikcija numatyta šiais atvejais:

kai byla susijusi su nuosavybe ar kitomis daiktinėmis (lot. *in rem*) teisėmis į nekilnojamąjį turtą, taip pat su teise naudotis nekilnojamuoju turtu – ieškiniai gali būti teikiami tik teisme, kurio jurisdikcijai priklauso nekilnojamojo turto buvimo vieta; jeigu ginčo dalykas yra žemės servitutas, jurisdikcija nustatoma pagal suvaržyto turto buvimo vietą;

kai byla susijusi su paveldėjimu, privaloma paveldėjimo dalimi, testamentu paliktu turtu, nurodymais ar kitomis testamentinės valios sąlygomis – ieškiniai teikiami tik teisme, kurio jurisdikcijai priklauso testatoriaus paskutinė nuolatinė gyvenamoji vieta, o jeigu testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos Lenkijoje neįmanoma nustatyti – teisme, kurio jurisdikcijai priklauso palikimo arba jo dalies buvimo vieta;

kai byla susijusi su naryste kooperatyve, bendrijoje, įmonėje ar asociacijoje – ieškiniai gali būti teikiami tik teisme, kurio jurisdikcijai priklauso registruotoji būstinė;

kai byla susijusi su santuokiniais ryšiais – ieškiniai gali būti teikiami tik teisme, kurio teritorinėje jurisdikcijoje buvo paskutinė sutuoktinių gyvenamoji vieta, jei bent vieno iš jų nuolatinė gyvenamoji vieta vis dar yra toje jurisdikcijoje. Jeigu tokio pagrindo nėra, išimtinę jurisdikciją turi teismas, kurio jurisdikcijai priklauso atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, o jeigu nėra ir to pagrindo, tai išimtinę jurisdikciją turi teismas, kurio jurisdikcijai priklauso ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta;

kai byla susijusi su tėvų ir vaikų santykiais, taip pat įvaikintojo ir įvaikio santykiais – ieškiniai gali būti teikiami tik teisme, kurio jurisdikcijai priklauso ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu nėra pagrindų pateikti ieškinį pagal nuostatas dėl bendrosios jurisdikcijos.

2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?

Specialioji jurisdikcija reiškia, kad teismo jurisdikcija gali būti skirtingai apibrėžiama specialiuose teisės aktuose nurodytais atvejais:

Teisė pasirinkti teismą suteikta ieškoviui.

Jeigu jurisdikciją pagrįstai turi keli teismai arba jeigu ieškinytis pateikiamas kelioms šalims, kurių atžvilgiu pagal teisės nuostatas dėl bendrosios jurisdikcijos yra kompetentingi įvairūs teismai. Ta pati nuostata taikytina, jeigu nekilnojamasis turtas, kurio buvimo vieta yra pagrindas teismo jurisdikcijai nustatyti, yra kelių teismų jurisdikcijų teritorijose.

Teisė pasirinkti teismą suteikta abiem šalims pagal susitarimą arba bendrą prašymą.

Šalys gali raštu susitarti jau esamą ginčą arba ateityje galinčius kilti ginčus dėl konkrečių teisinių santykių spręsti pirmosios instancijos teisme, kuris pagal teisės aktus neturi teritorinės jurisdikcijos. Tada tas teismas turės išimtinę jurisdikciją, jeigu šalys nesusitarė kitaip ir jeigu ieškovas nepateikė ieškinio pagal elektroninę mokėjimo įsakymo procedūrą. Šalys taip pat gali rašytiniu susitarimu apriboti ieškovo teisę pasirinkti iš kelių teismų, kompetentingų spręsti tokius ginčus.

Tačiau šalys negali pakeisti išimtinės jurisdikcijos.

Susitarimai dėl teismo jurisdikcijos turi būti sudaryti rašytine forma. Jie gali būti materialinės teisės susitarimo dalis (jurisdikcijos nuostata) arba gali būti sudaryti kaip atskiras susitarimas.

Darbo teisės ir socialinės apsaugos bylose kompetentingas teismas bendru šalių prašymu gali perduoti bylą nagrinėti kitam, lygiaverčiam teismui, nagrinėjančiam darbo teisės ir socialinės apsaugos bylas, jeigu tai yra pateisinama skubumo priežastimis.

Kompetentingą teismą skiria aukštesnysis teismas arba Aukščiausiasis Teismas.

Jeigu kompetentingas teismas dėl kokios nors kliūties negali nagrinėti bylos arba atlikti kito veiksmo, atitinkamas aukštesnysis teismas skiria kitą teismą.

Tokio paskyrimo priežastis gali būti tik kliūtis, neleidžianti nagrinėti bylos, pvz., teisėjo nušalinimas arba *force majeure*.

Aukščiausiasis Teismas privalo paskirti teismą, kuriame turi būti pateikiamas ieškinys, jeigu teritorinės jurisdikcijos negalima nustatyti pagal kodeksą, remiantis bylos aplinkybėmis (Civilinio proceso kodekso 45 straipsnis).

3 Kai byla teisinga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Specializuoti teismai yra administraciniai teismai (lenk. *sądy administracyjnej*) ir karo teismai (lenk. *sądy wojskowej*).

Karo teismų veikla reglamentuojama 1997 m. rugpjūčio 21 d. Karo teismų veiklos organizavimo įstatymu (lenk. *Prawo o ustroju sądów wojskowych*).

Paprastai šie teismai nagrinėja baudžiamąsias bylas Lenkijos karinėse pajėgose. Kitos bylos jų jurisdikcijai gali būti perduodamos tik įstatymu.

Administracinių teismų veikla reglamentuojama 2002 m. liepos 25 d. Administracinių teismų veiklos organizavimo įstatymu (lenk. *Prawo o ustroju sądów administracyjnych*). Administraciniai teismai vykdo teisingumą stebėdami viešojo administravimo institucijų veiklą ir sprenddami vietos valdžios institucijų ir vyriausybinių administracinių institucijų ginčus dėl kompetencijos ir ginčus dėl jurisdikcijos. Negalima atmesti galimybės, kad išimtiniais atvejais administracinis teismas, vykdydamas savo priežiūros pareigas viešojo administravimo institucijų veiklos atžvilgiu, gali priimti sprendimą civilinėje byloje.

Paskutinis naujinimas: 08/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismų tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.